

Jordvernstrategien 2025-2040

MELHUS
KOMMUNE

Alle skal ha mat

Innhold

Formålet med kommunal jordvernstrategi	2
Lov- og planverk.....	4
Definisjon av jordbruksareal.....	5
Føringer	6
Internasjonalt.....	6
Nasjonalt.....	7
Regionalt.....	11
Lokalt	12
Matsikkerhet og beredskap	14
Matseddelen	16
Landbrukets egen nedbygging	19
Driveplikt	20
Omdisponering - utviklingen i Melhus	22
Nydyrking	33
Matjordplaner	35
Landbruket i Melhus kommune	38
Landbrukets utfordringer	42
Mål for jordvernet i kommunen	44
Dyrka og dyrkbar jord i Melhus kommune	49

Alle bilder: Melhus kommune og Lundamo grønt og godt

Formålet med kommunal jordvernstrategi

En jordvernstrategi vil skape oppmerksomhet og bevissthet om dyrka og dyrkbar jord, og den vil gi kunnskap om arealenes betydning for matberedskap og andre viktige samfunnshensyn. Jordvern handler om å ta vare på arealer av dyrka og dyrkbar jord til matproduksjon for framtidige generasjoner. Jordbruk er en arealkrevende næring, der resultatet henger nøye sammen med kvaliteten og mengden av jordbruksressurser. Norge har relativt lite dyrka jord sammenlignet med andre land. Hvordan vi forvalter våre jordressurser er derfor av avgjørende betydning for framtidig matsikkerhet.

Fra 1950 -60-årene kan vi på flyfoto se en markert økning i nedbygging av matjord i våre områder. Denne utviklingen har fortsatt og gir oss utfordringer. Matjord er en svært begrenset ressurs i Norge og selvforsyningen er lav. Våre jordbruksarealer er av de beste i Trøndelag og i dalbunnen ligger de mest høyverdige jordbruksarealene velegnet til matkornproduksjon. Det er kamp om arealene, og det er behov for å lage en strategi der vi endrer utviklingen og slutter å bygge ned jord der vi kan dyrke mat.

Utbyggere med pågangsmot og driv sammen med noen «villige» grunneiere har gjennom årene delvis fått preget og lagt premissene for hvor boligbygging og industri har etablert seg. I tillegg har det vært enkelt og rimelig å bygge ut dyrka jord i forhold til andre arealer. Vi vet at både internasjonalt, nasjonalt og regionalt så kan vi ikke fortsette å bygge ned dyrket og dyrkbar mark i samme omfang.

Hvorfor er det viktig å ta vare på matjorda?

- Matjord er en knapp og ikke-fornybar ressurs
- Klimautfordringene vil endre forutsetningene for matproduksjon over hele kloden
- Befolkningsveksten gir behov for større arealer til jordbruk
- Nok mat, trygg mat, kortreist mat og god mat blir en viktigere del av vår livskvalitet

Jordbruksareal i prosent av landareal

Norge	3 %	
Sverige	7 %	
Finland	8 %	
Japan	12 %	
USA	45 %	
Tyskland	48 %	
Danmark	62 %	
Storbritannia	71 %	

Kilde: Verdensbanken

Lov- og planverk

Jordloven og **plan- og bygningsloven** (pbl) regulerer kommunens forvaltning av jordressursene. Plan- og bygningsloven er en sektorovergripende lov, med bestemmelser om forvaltning og bruk av arealer i Norge.

Jordloven er en særlov med det overordnede formålet at arealressursene skal brukes på den måten som er best for samfunnet, og de som har sitt virke i landbruket.

Beslutninger om omdisponering av jordbruksjord blir normalt avgjort gjennom planprosesser og dispensasjoner etter plan- og bygningsloven, og gjennom omdisponeringsvedtak etter jordloven.

Definisjon av jordbruksareal

Fulldyrka jord

Kan normalt pløyes og høstes maskinelt.

Overflatedyrka jord

Kan normalt ikke pløyes -
men den kan høstes maskinelt.

Innmarksbeite

Kan normalt hverken pløyes eller slås
maskinelt. Minst 50 % av arealet skal
bestå av beitetålende gras eller urter.

Føringer

Internasjonalt

I september 2015 vedtok alle FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringer. Målene gjelder alle land i hele verden. Særlig bærekraftsmål 2 gir føringer for vår forvaltning av jordressursene.

Målet lyder:

«Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk.»

Vern av matjord og dyrkbar mark bidrar også til å oppfylle flere av de andre bærekraftmålene.

Det er stort behov for økt matproduksjon globalt. Verdens befolkning vokser, samtidig som klimaendringer gjør matproduksjon vanskeligere. FAO har stipulert at den globale matproduksjonen må økes 60 prosent de neste 40 årene hvis jordas raskt voksende befolkning og endringene i kostholdet skal fortsette. Skal verdenssamfunnet ha mulighet til å øke matproduksjonen må alle tilgjengelige ressurser tas i bruk, og produksjonene må være tilpasset de naturgitte forholdene.

FN har beregnet at den globale matproduksjonen må øke med 60 % de neste 30 årene for å kunne fø jordas befolkning på rundt 9,5 milliarder mennesker.

Nasjonalt

Av Norges drøyt 11,3 millioner dekar dyrka mark, er 8,8 mill. dekar fulldyrka, 0,3 mill. dekar overflatedyrka og 2,2 mill. dekar innmarksbeite. I 2021 ble det utbetalt produksjonstilskudd for 9,8 mill. dekar jordbruksareal, såkalt jordbruksareal i drift. Differansen på drøye 1,5 millioner dekar består av areal som drives uten arealtilskudd eller som ikke drives, og som kan være i ferd med å gro igjen.

Fulldyrka mark	8,8 mill dekar
Overflatedyrka mark	0,3 mill dekar
Innmarksbeite	2,2 mill dekar

Dersom SSBs midlere befolkningsframskriving legges til grunn, vil Norge ha over 6 millioner innbyggere i 2050. Dersom antall dekar fulldyrka jord per innbygger skal opprettholdes på dagens nivå, krever det at nærmere én million dekar nydyrkes. I tillegg vil det være nødvendig å erstatte jordbruksareal som går ut av drift på grunn av gjengroing.

Siden andre verdenskrig er 1,2 millioner dekar dyrka jord i landet nedbygd, som faktisk tilsvarer hele ti prosent av dagens areal. Det aller meste av dette har vært i nærheten av de store byene, hvor vi ofte også finner de beste klimasoner og den beste jorda. Mellom 2004 og 2015 ble det i snitt bygd ned/omdisponert vel 8000 daa dyrka jord årlig.

Fra og med 2014 har i gjennomsnitt 21 600 dekar blitt tillatt nydyrket årlig. Nydyrking har etter 2. verdenskrig i stor grad kompensert for omdisponert jordbruksareal, slik at det totale jordbruksarealet har holdt seg noenlunde stabilt. Likevel er det slik at vi hele tiden mister noe av den beste jorda, hvor vi kan produsere korn, poteter og grønnsaker, og erstatter denne med arealer der det bare kan dyrkes gras. Mesteparten av omdisponeringen av jordbruksareal skjer imidlertid i sentrale områder og i klimasoner der arealene er godt egnet for matkorn eller andre matvekster, mens nydyrkingen skjer i klimasoner som er mindre egnet for slik produksjon.

Tilgangen på dyrkbare areal er begrenset, og nye beregninger fra NIBIO viser at den totale dyrkingsreserven i landet utgjør bare omtrent 850 000 dekar i klimasonene som er egnet for matkorndyrking og ca. 4,8 millioner dekar i klimasonene som bare er egnet for dyrking av fôrkorn eller gras. Dessuten kommer nydyrking ofte i konflikt med hensyn til natur, miljø og klima, slik at den reelle dyrkingsreserven er langt lavere. Ikke minst har myndighetene de siste årene blitt særdeles restriktive med å tillate nydyrking av myr, som utgjør en stor del av den totale dyrkingsreserven i landet.

Økende behov for sikker matforsyning til en stadig økende befolkning i en tid med klimaendringer, gjør at jordvern ikke kan anses som en særinteresse, men som en viktig samfunnsinteresse. På grunn av internasjonale føringer er Norge etisk forpliktet til å brødfø vår egen befolkning. Det er derfor tvingende nødvendig at vi blir flinkere til å ta vare på den jorda vi har, og respekterer regjeringens mål om at samlet omdisponering av matjord skal reduseres til under 2.000 dekar årlig innen 2030.

Matjord er god beredskap!

I 2015 vedtok Stortinget en nasjonal jordvernstrategi, der omdisponering skulle være under 4000 daa årlig. Strategien er innstrammet to ganger senere, og i gjeldende strategi skal årlig omdisponering være under 2000 daa.

Regjeringen sier i sin jordvernstrategi 2023:

- den årlige omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 2000 dekar og at målet skal være nådd innen 2030
- innen sommeren 2023 legge fram nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging
- utarbeide et nytt jordvernbrief som sendes til kommunene etter kommunevalget i 2023
- utarbeide et nytt brief eller et rundskriv som konkretiserer grunnlaget for innsigelse ut fra jordvernhensyn
- føre arbeidet videre med å øke plankompetansen i kommunene i samarbeid med blant annet KS

- utarbeide nasjonal veileder for matjordplaner
- videreføre arbeidet med å prøve ut avbøtende og kompenserende tiltak i samferdselsprosjekter
- føre videre en nasjonal jordvernpris
- Videreføre tilskuddsordningen for kommuner som utarbeider en kommunal jordvernstrategi
- bidra til å utvikle et jordbruksarealregnskap
- Utrede en lovendring i jordlova med sikte på et sterkere vern av de viktigste jordbruksarealene
- etablere et sentralt register for viktige jordbruksarealer av nasjonal interesse
- følge opp at rutiner for brudd på driveplikten innføres

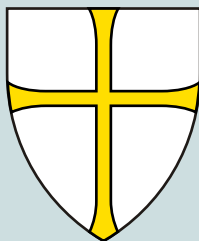

- evaluere presiseringene i rundskriv M-2/2021 av begrepet jordbruksproduksjon i jordlova § 9 når endringen har fungert noen år
- utrede regler i jordlova som kan brukes for å unngå at nødvendige landbrukstiltak plasseres på dyrka jord
- gjennomføre et prosjekt / samarbeid med Bondelaget og Bonde- og småbrukarlaget om reduksjon av landbrukets egen nedbygging
- vurdere krav om en jordvern vurdering i forbindelse med tilskudd til oppføring av driftsbygning

Departementet påpeker at kommuner og fylkeskommuner har ansvar for at jordvern blir hensyntatt i utarbeidelsen av planer etter plan- og bygningsloven. Dette gjelder reguleringsplaner, kommunedelplaner, kommuneplaner og regionale planer.

Regionalt

Regional plan for arealbruk 2022–2030 bygger på et prinsipp om utvikling av hele Trøndelag frem mot 2030. Veksten i byer og tettsteder skal normalt ikke skje på dyrkajord eller på andre verdifulle naturområder. Dersom det trekkes langsiktige grenser for by- og tettstedsområder, bør derfor grensen settes slik at jordressurser og viktige naturverdier holdes utenfor. Jordvernet skal praktiseres særlig strengt for formålene bolig, næring og fritid. Ved utforming av samferdselsanlegg skal beslaget av matjord begrenses til et minimum.

I forbindelse med forslag om omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord til utbyggingsformål eller samferdselsanlegg, skal det alltid foretas en alternativvurdering.

Omdisponering av arealer skal såframst mulig erstattes med nytt jordbruksareal, slik at det totale arealet med dyrka og dyrkbar jord i regionen blir opprettholdt. Kommunene bør ved rullering av kommuneplanens arealdel gjøre en ny vurdering av dyrka eller dyrkbar jord som er avsatt til utbyggingsformål i gjeldende kommuneplan og som ikke er regulert. Finnes det mer bærekraftige alternativer enn utbygging på jordbruksareal bør disse velges. Eventuell videreføring bør begrunnes.

I handlingsplan for landbruket i Trøndelag 2022–2025 er det et mål at vi disponerer arealene slik at landbruksproduksjonen øker.

Lokalt

Langs Gaula, som det aller beste jordbruksområdet i kommunen, har det gjennom årene skjedd omfattende omdisponering og nedbygging av dyrka jord. I nabokommunen Trondheim og spesielt Strinda er titusener av fullverdig dyrkajord nedbygd fra 1950 -tallet. Dette illustrer omdisponeringen av jordbruksareal på landsbasis. Disse velegna brødkornarealene kan ikke kompenseres med nydyrking i høyereliggende klimasoner.

Kommuneplanens arealdel for Melhus kommune for planperioden 2013 – 2025 ble vedtatt av Melhus kommunestyre 16.12.2014. Revidering av kommuneplanens arealdel er nå i gang og forventes å være vedtatt i løpet av 2026.

Som randkommune til den tredje største byen i Norge, medfører dette sterkt press på utbyggingsarealer til både bolig, næring og infrastruktur. Kommunen har syv tettsteder, der det fortsatt ønskes og er ønske om tomter for boligbygging og næring. E6 og jernbane og ei vernet elv går gjennom dalen. For å avdempe presset på den aller beste dyrkajorda i dalbunnen, er det lagt til rette for bolig- og næringsutvikling i hele kommunen og i dalsidene. Som folkerik nabokommune til Trondheim er landbruksarealene stadig utsatt for nedbyggingspress grunnet befolkningsvekst.

For å kunne bidra til økt matproduksjon i Melhus må vi sikre jordbruksarealene og god dyrkbar jord og sette inn tiltak som sikrer bærekraftig produksjon. Dette betyr at jordvernet må stå sterkt i Melhus. Dette betyr også at matjordas verdi som matproduksjons-areal må styrkes i forhold til andre samfunnsinteresser som f.eks. vegbygging og bolig – og næringsarealer.

Sammenhengen mellom jord og mat må bli mer synlig i tillegg til økt fokus på sammenhengen mellom jord - og matsikkerhet.

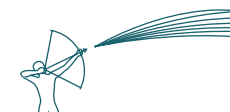

«Melhus - midt i matfatet» er kommunens egen Landbruksplan for 2017–2023 som viser:

- Matkornareal
- Beiteareal
- Skogareal

Planen finner du på kommunens nettsider under «Landbruksstrategi».

Kommuneplanens arealdel med retningslinjer og planbeskrivelser er kommunens viktigste styringsverktøy innen arealforvaltningen, og bør ikke overstyres av dispensasjonsadgangen. Kommunedelplaner og reguleringsplaner sørger for ytterligere detaljering av arealbruken.

Matsikkerhet og beredskap

Matkulturen har endret seg fra nærmest full selvforsyning i tidligere tider til omtrent 44 % i dag, og folketallet øker. Matvaremangfoldet har økt med den høye importen av mat vi har i dag, som er en følge av handelsavtaler, politiske føringer, økt levestandard, endret kosthold mm.

Reell økt sjølforsyning og matsikkerhet forutsetter at mest mulig av norsk matproduksjon er basert på norske areal- og fôrressurser. Jordbruk er bruk av jord, og all dyrka jord må utnyttes i matproduksjonen. Jordbruksareal utgjør bare 3 prosent av det norske landarealet, og bare rundt 31 prosent av dette kan brukes til kornproduksjon. Matkorn kan dyrkes bare i de aller beste klimasonene i landet og utgjør i hovedsak områdene langs Trondheimsfjorden og områdene langs Gaula i Melhus kommune.

Med tanke på økt selvforsyningsgrad er dyrking av matkorn, poteter, grønnsaker, urter, frukt og bær svært viktig. Dette er produkter det bør dyrkes langt mer av i kommunen. De siste årene er det årlig dyrket omkring 300 tonn hvete i kommunen på ca. 700 daa, og det er usikkert hvor mye av dette som har fått godkjent kvalitet som matkorn (brødkorn). Matkornkvalitet beror på kornets bakeevne, som igjen i stor grad beror på værforholdene under modninga og under innhøstinga.

I det nasjonale målet om 50 % selvforsyning inngår 90 % norskprodusert matkorn og 70 % norskprodusert korn i kraftfførproduksjonen.

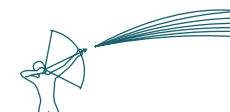
Det presiseres at dyrking av korn til dyrefôr er avgjørende viktig for landets selvforsyning av hensyn til melk-, kjøtt- og eggproduksjon og sårbarheten basert på import. Dette er produkter som også er av stor betydning for selvforsyning med tanke på protein.

Hele landet må utnyttes, og det må legges til rette for best mulig geografisk produksjonsfordeling slik at vi får utnytta potensialet i jorda best mulig.

Med dagens lave selvforsyningsgrad er sårbarheten meget stor i en beredskapssituasjon, som lett kan oppstå. Det er ingen umulighet å øke selvforsyningen betydelig ut ifra potensialet for nydyrking og dyrking av vekster som kan dyrkes i Norge og noe endring av kostholdet.

Den siste tids hendelser med krig og konflikt viser hvor sårbar vi er når handelsruter og det internasjonale matsystemet svekkes. Klimaendringer med tørke i Europa og flom andre steder i verden er også med på å forsterke viktigheten av å ha et eget bærekraftig landbruk som produserer mat. Innen 2030 er det mål om at matproduksjon i Norge skal økes 20 prosent med bakgrunn i befolkningsveksten.

Frem til 2050 er det anslagsvis behov for å nydyrke om lag 1 million dekar i Norge. Det er derfor satt et betydelig større fokus på jordvern og det forventes at kommunene følger opp gjennom godt planarbeid som er viktig del for å oppnå bærekraftige samfunn. Det er tvingende nødvendig at vi blir flinkere til å ta vare på den jorda vi har, og respekterer regjeringens mål om at samlet omdisponering av matjord skal reduseres til under 2.000 dekar årlig innen 2030.

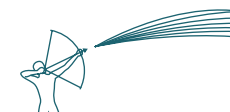
Matseddelen

Folk har nok nøyaktig samme behov for mat og energi nå som i tidligere tider, selv om kostholdet over tid har endret seg i stor grad og er blitt basert på vesentlig import. Samtidig er det viktig å være klar over at import av matvarer ikke gir noen sikkerhet for fremtidig matproduksjon. Derfor er det viktig å fokusere på hvilket potensial vi har for å øke selvforsyningen og dermed være mindre avhengig av import.

De mest interessante og sentrale matvarene i denne sammenhengen er matkorn, poteter, grønnsaker, frukt og bær i tillegg til produksjon av fòrkorn, som er avgjørende viktig for produksjon av melk, kjøtt og egg. Dette forutsetter at det er tilstrekkelig tilgang på grovfòr til husdyrholdet.

Den norske matseddelen

Kilde: Håndbok driftsplanlegging og rapport om utviklingen av norsk kosthold i 2022.

Matvarer som kan produseres i Norge	Prosentandel energi i kosten	Norsk prosentandel	Forbruk per person norsk og import	Herav kan produseres i Norge ut ifra muligheter for økt forbruk og produksjon			
				Kilo per person	Nødvendig areal per person til:		
					Grovfôr	Førkorn (100 % norsk)	Matkorn, grønnsaker, poteter, frukt og bær
Melk og melkeprodukter	20 %	95 %	300 kg	300 kg	0,37 daa	0,23 daa	
Kjøtt Storfe	13 %	95 %	20 kg	20 kg	0,60 daa	0,24 daa	
Kjøtt Sau og lam			6 kg	6 kg	0,16 daa	0,03 daa	
Kjøtt Svin			28 kg	28 kg		0,22 daa	
Kjøtt Slaktekylling			21 kg	21 kg		0,13 daa	
Egg	1 %	100 %	13,5 kg	13,5 kg		0,08 daa	
Poteter	4 %	75 %	60 kg	60 kg			30 m ²
Matkorn	28 %	33 %	85 kg	85 kg			210 m ²
Grønnsaker	2 %	48 %	50 kg	50 kg			18 m ²
Bær	4 %	22 %	9 kg	5 kg			8 m ²
Frukt		4 %	75 kg	10 kg			13 m ²
Sum areal					1,13	0,93	0,28 daa
Sum prosentandel på energibasis	72 %				Sum nødvendig areal per person = 2,3 daa (mulig norskprodusert)		

Hver innbygger har totalt behov for ca. 440 kg korn, derav ca. 85 kg som direkte menneskeføde (brødkorn) og 355 kg korn for å produsere tilstrekkelig melk, kjøtt og egg.

Både matkorn og fòrkorn er avgjørende viktig for landets selvforsyning og med tanke på sårbarheten med import. Sikring av tilstrekkelig grovfør i husdyrproduksjonen anses å stå i et helt annet lys ut ifra at storparten av jordbruksarealene og dyrkbart areal ligger i områder ikke egnet til kornproduksjon i tillegg til stort potensial i utmarksbeite. Om Norsk produksjon skal dekke behovet til dagens befolkning, må det totale kornarealet derfor økes med ca. 1 mill. dekar, derav mer enn halvparten som matkornareal (brødkorn). Husk at 1 kg. matkorn gir to brød!

I dag produseres poteter på ca. 120 000 dekar, som utgjør 75 % av innbyggernes behov. For å være selvforsynt med poteter må potetarealet økes med 40 000 dekar, som utgjør en økning på 8 m² pr. innbygger. Poteter har vært og vil i fremtiden være et viktig og realistisk potensial for å øke norsk matproduksjon.

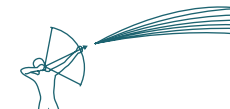
Norskprodusert grønnsaker utgjør i dag omkring 45 % av vårt forbruk. Om norskprodusert andel heves til 65 % av

vårt behov, er det behov for å øke grønnsakarealet med 50 000 dekar, som utgjør ca. 10 m² pr. innbygger.

Norskprodusert frukt og bær utgjør ca. 6 % av vårt behov i dag, men det er realistisk at denne lett kan økes til 30 % (som i 1989). Dette betyr at areal til dyrking av frukt og bær må økes med ca. 160 000 daa, som tilsvarer ca. 30 m² pr. innbygger.

Om vi endrer kostholdet vårt en del og spiser mer av de produkter som naturlig kan produseres her, er det rimelig å anta at importen kan halveres og at vi kan produsere i overkant av 70 % av vårt matbehov her til lands. Dette vil bety at hver innbygger i gjennomsnitt vil ha behov for nærmere 2,5 dekar jordbruksareal hver, derav 10 % som planteprodukter til menneskeføde og resten som mat via husdyrproduksjon. I tillegg øker folketallet med tilsvarende økt behov for mat.

Sett i forhold til landsgjennomsnittet (2 daa) har Melhus kommune dobbelt så mye jordbruksareal (4 daa) pr. innbygger. Derfor er det logisk at kommunen bør produsere mat til dobbelt så mange innbyggere som sine egne.

Landbrukets egen nedbygging

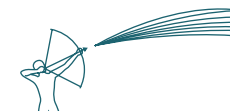
Rapport fra NIBIO i 2017 viser at landbrukets egen nedbygging står for 22 % av totalt omdisponert jordbruksareal i landet i perioden 2004 – 2015. Omdisponeringen er delvis direkte knyttet til bygninger og delvis uavhengig av bygninger.

Omdisponering av jordbruksareal til driftsbygning og bolig nr. 1 på gårdsbruk krever ikke samtykke etter jordloven. Landbruksdirektoratet har nå kommet med forslag om at alternativ plassering av slike nye bygninger vurderes for å begrense landbrukets egen nedbygging.

Praksis har vist at jordbruksarealer tett inntil driftsbygninger gradvis har lett for å bli tatt i bruk til andre formål enn landbruksdrift. Omdisponering til andre formål skjer helst etter at husdyrholdet er nedlagt.

Det registreres stor interesse for kjøp av gårdsbruk i bynære og sentrale områder for å få mer plass til andre formål enn landbruksdrift. Jordbruksareal omkring gårdstun er i utgangspunktet de beste jordbruksarealene. Det er størst fare for slik utvikling i bynære kommuner, noe som også gjenspeiler seg i Melhus kommune og i nærområdene til Trondheim.

Det er meget uheldig at jordbruksarealer tas i bruk til andre formål enn landbruksformål uten nødvendig samtykke og bør følges opp etter jordloven og plan- og bygningsloven.

Driveplikt

Det er nære sammenheng mellom jordvern og driveplikt. Det er forståelse for at det i omdisponeringssaker lett kan stilles spørsmål om jordvernet når det kan pekes på jordbruksarealer ute av drift. Omtrent 10 % av landets jordbruksarealer er ute av drift ifølge søknad om produksjonstilskudd i jordbruket (PT). I Melhus kommune var denne andelen ca. 8,7 % i 2023.

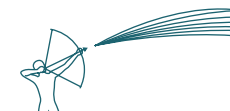
Driveplikt følger av jordlovens §8. Det er driveplikt på jordbruksareal med fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite. Driveplikt gjelder hele eiertiden og gjelder uansett hvor stort arealet er. Driveplikten kan oppfylles ved at eier selv driver jorda eller leier bort til andre som driver den. Jorda må leies bort i minst 10 år av gangen, men leiekontrakter ut over 10 år kan kreve delingssamtykke og konsesjonsbehandling.

Det kan søkes om dispensasjon fra enkelte vilkår for driveplikt, og det vanligste er å søke om lemping fra leietiden på 10 år.

Dersom eier ikke følger opp driveplikten ved egen drift eller bortleie, kan kommunen gi pålegg om bortleie. Tvangsgebyr kan være aktuell løsning for å tvinge igjennom vedtak om bortleie.

Omtrent 10 % av landets jordbruksarealer er ute av drift ifølge søknad om produksjonstilskudd.

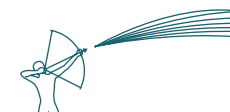
Melhus kommune prioriterer arbeidet med oppfølging av driveplikten høyt for at minst mulig jordbruksareal skal være ute av drift. Ifølge søknader PT viste det seg at det ikke er søkt om produksjonstilskudd i jordbruket

for 6356 daa av totalt 73465 daa jordbruksareal i Melhus kommune i 2023. Dette utgjør ca. 8,7 % av kommunens jordbruksareal, men etter nærmere undersøkelser viser det seg at noe av dette arealet likevel var i drift uten at det ble søkt om produksjonstilskudd. Kommunens oppfølging av driveplikten har gitt resultater, slik at jordbruksarealet som var ute av drift faktisk begrenser seg til omtrent 6 % av kommunens totale jordbruksareal.

Tilbakemeldingene viser at jordbruksareal ute av drift i stor grad dreier seg om tungdrevne arealer som ikke drives lenger på grunn av teigstørrelse, arrondering, topografi, ugunstig beliggenhet og ikke minst jordbrukspolitikken. Slike arealer er i utgangspunktet velegnet til beite, men dette betinger tilfredsstillende inngjerding og ofte lengre transport av dyr. Bortleie, gjenopptak av drift og andre tiltak er på gang for å ta i bruk mer av slike arealer til matproduksjon.

Omdisponering - utviklingen i Melhus

Omdisponering krever samtykke etter jordloven og/eller plan- og bygningsloven. Kommuneplanen er kommunens viktigste styringsverktøy i arealsaker. Dispensasjon fra formålet og samtykke til omdisponering må avklares etter plan- og bygningsloven og jordloven.

I perioden 2005–2023 er 2539 daa dyrka jord og 232 daa dyrkbar jord i Melhus kommune omdisponert til utbyggingsformål med følgende fordeling:

Periode	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2005-2024
Dyrka	762	677	932	795	3166
Dyrkbart	90	6	98	38	232
Tilsammen	852	683	1030	833	3398

Kilde: SSB, kommunal forvaltning av landbruksarealer + rapporteres i 2024.

Det er stort press på den beste matjorda, som ligger i dalbotnen langs Gaula. Årsaken er nok at dyrka jord er billig å kjøpe og lett og billig å bygge på og at den ligger tett inntil der det bor mye folk.

Den skyhøye omdisponeringen beror i hovedsak på vedtatt utbygging av blant annet Søreggen og Gimsøya til boligformål, og ny E6 gjennom Melhus.

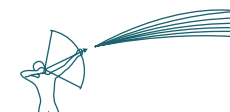

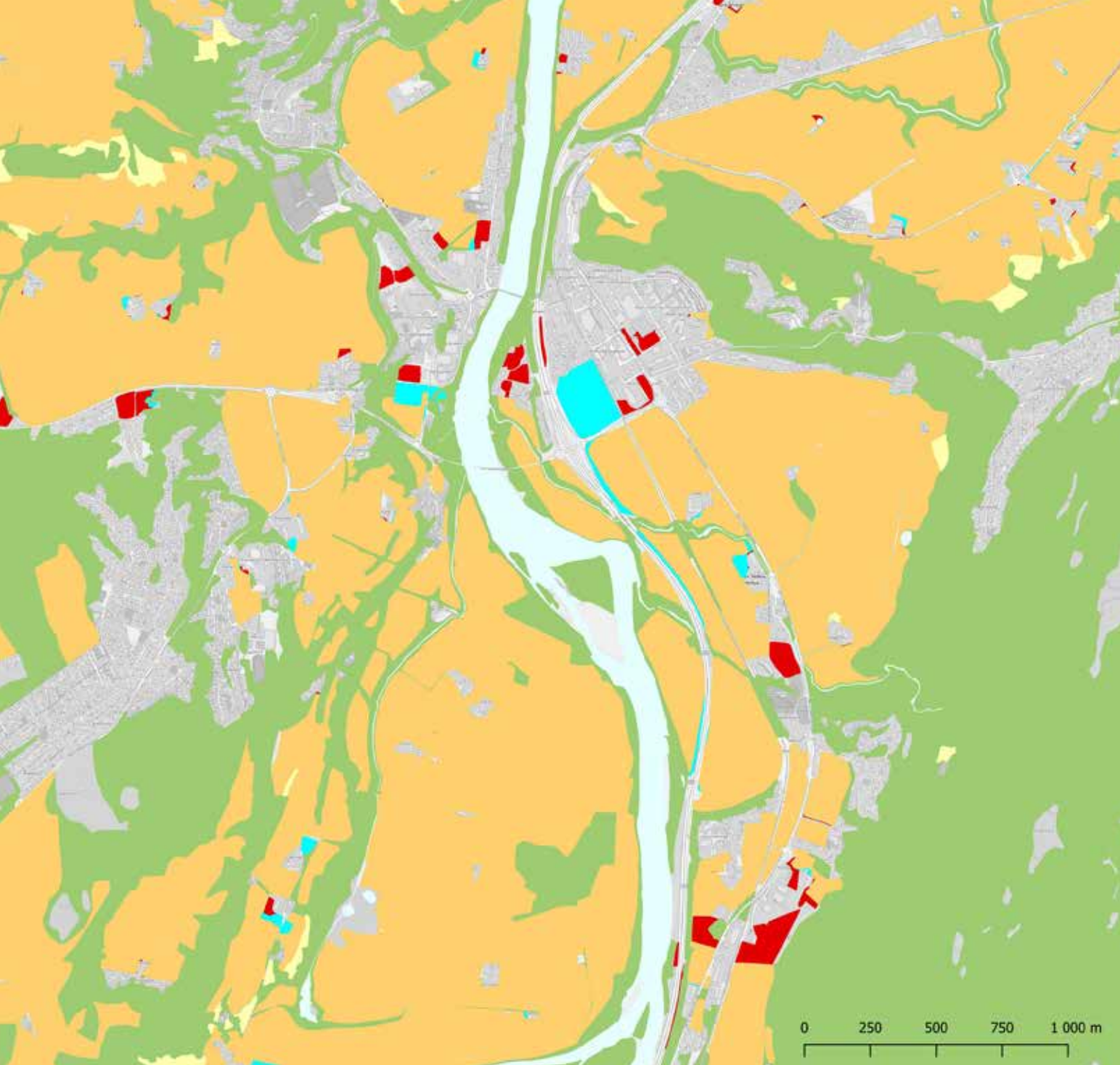
Nedbygging av full- dyrka jord i Melhus

Nibio har utarbeidet kart over fulldyrka jord som er nedbygd på og omkring 5 tettsteder i kommunen i perioden 2006 – 2022. Av kartet fremgår følgende nedbygging av fulldyrka jord:

	Fulldyrka jord bygd ned	
	2006 - 2016	2016 - 2022
Nedre Melhus	138 dekar	92 dekar
Løvset	50 dekar	7 dekar
Ler	7 dekar	30 dekar
Lundamo	40 dekar	27 dekar
Korsvegen	12 dekar	2 dekar
Sum	247 dekar	158 dekar

Nedre Melhus

Tegnforklaringer

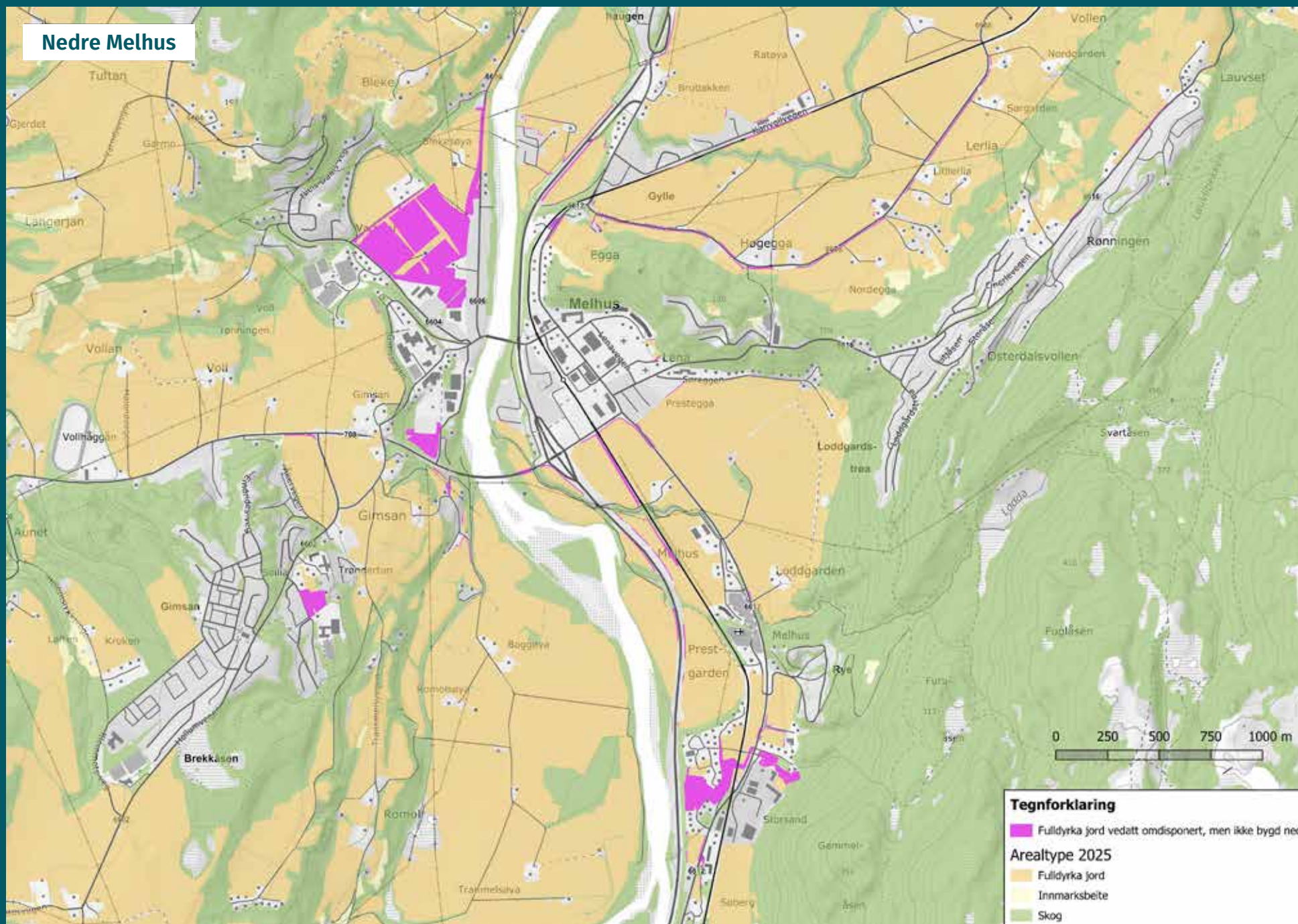
- 2016-2022
Fulldyrka jord bygd ned
- 2006-2016
Fulldyrka jord bygd ned

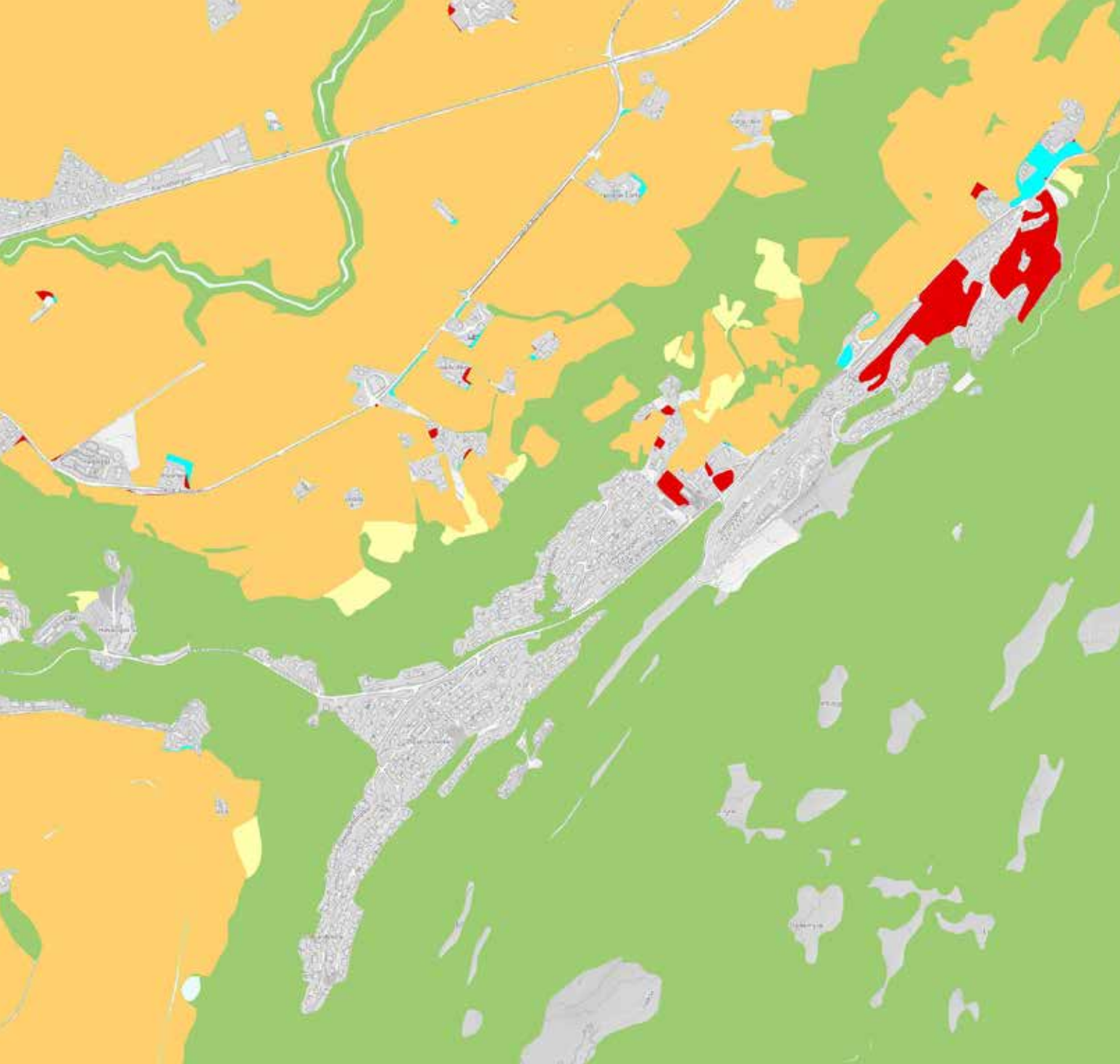
Arealtype 2022

- Fulldyrka jord
- Overflatedyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog
- Vann
- Andre arealtyper

Kilde: Nibio.no

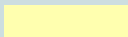
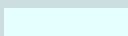

Løvset

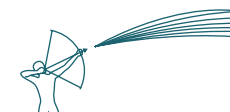
Tegnforklaringer

- 2016-2022
Fullldyrka jord bygd ned
- 2006-2016
Fullldyrka jord bygd ned

Arealtype 2022

- Fullldyrka jord
- Overflatedyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog
- Vann
- Andre arealtyper

Kilde: Nibio.no

Korsvegen

Tegnforklaringer

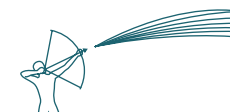
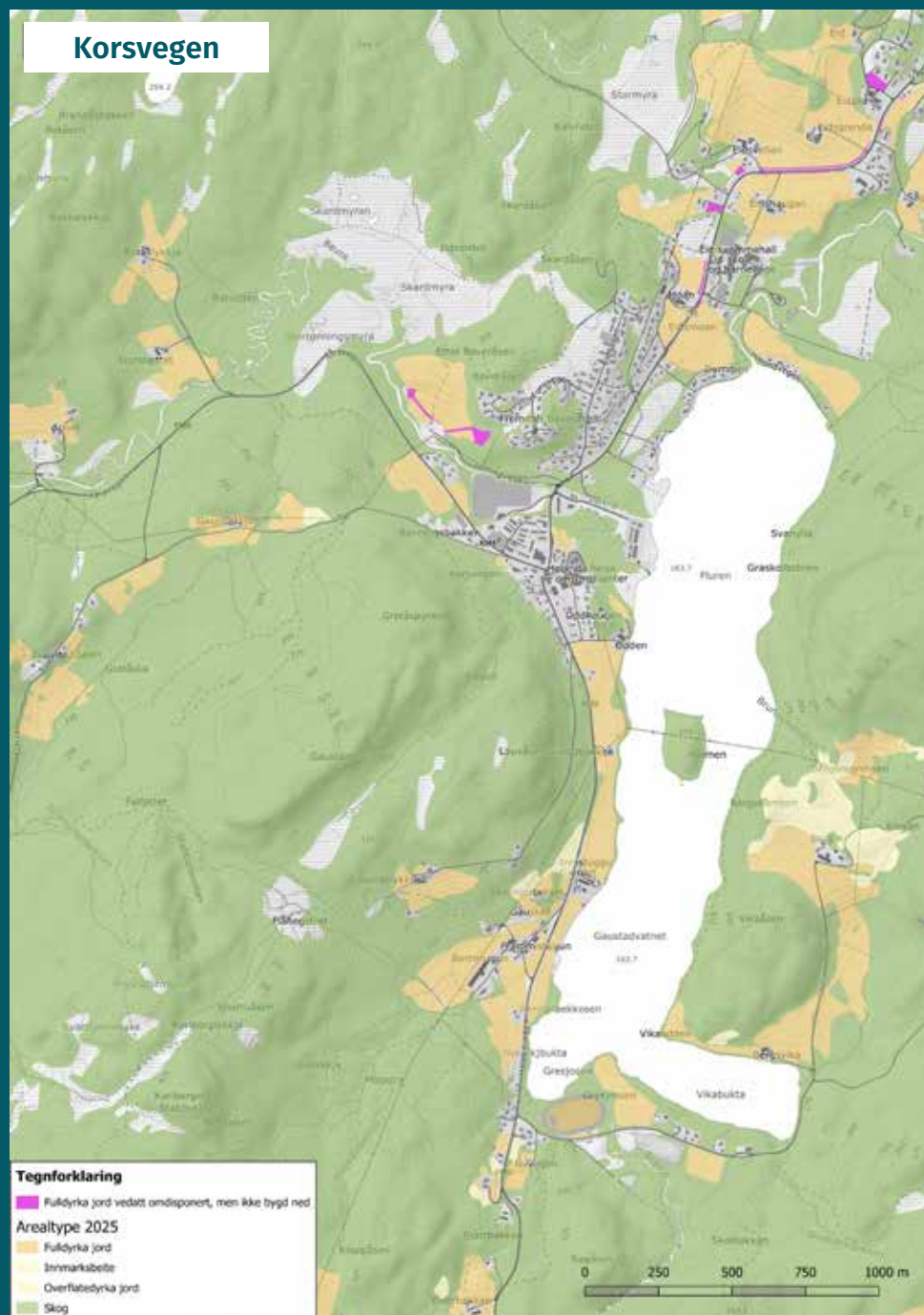
- 2016-2022
Fulldyrka jord bygd ned
- 2006-2016
Fulldyrka jord bygd ned

Arealtype 2022

- Fulldyrka jord
- Overflatedyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog
- Vann
- Andre arealtyper

Kilde: Nibio.no

Lundamo

Tegnforklaringer

- 2016-2022
Fulldyrka jord bygd ned
- 2006-2016
Fulldyrka jord bygd ned

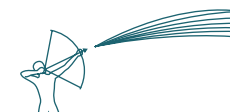
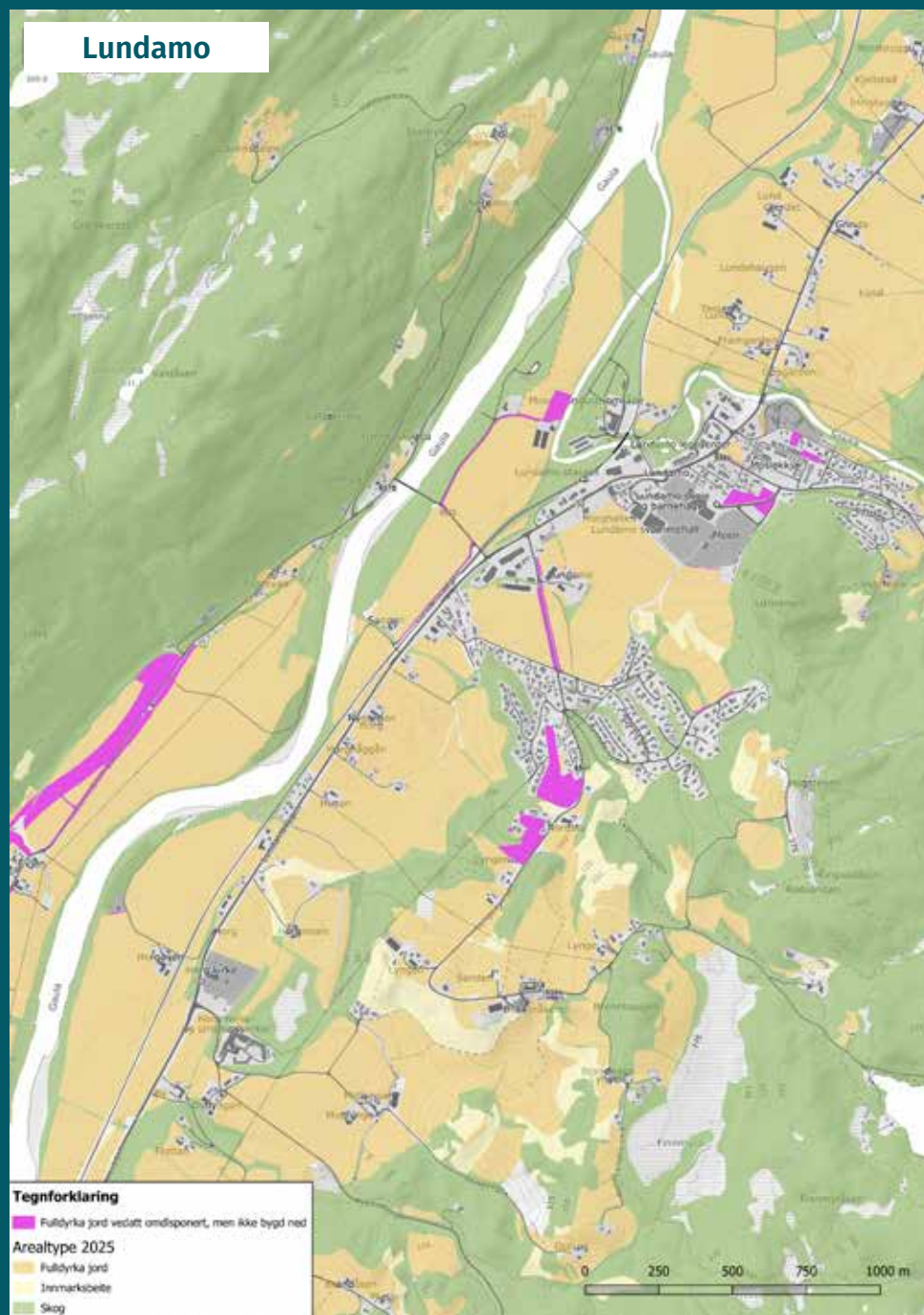
Arealtype 2022

- Fulldyrka jord
- Overflatedyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog
- Vann
- Andre arealtyper

Kilde: Nibio.no

Lundamo

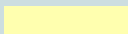
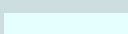

Ler

Tegnforklaringer

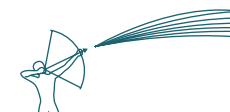
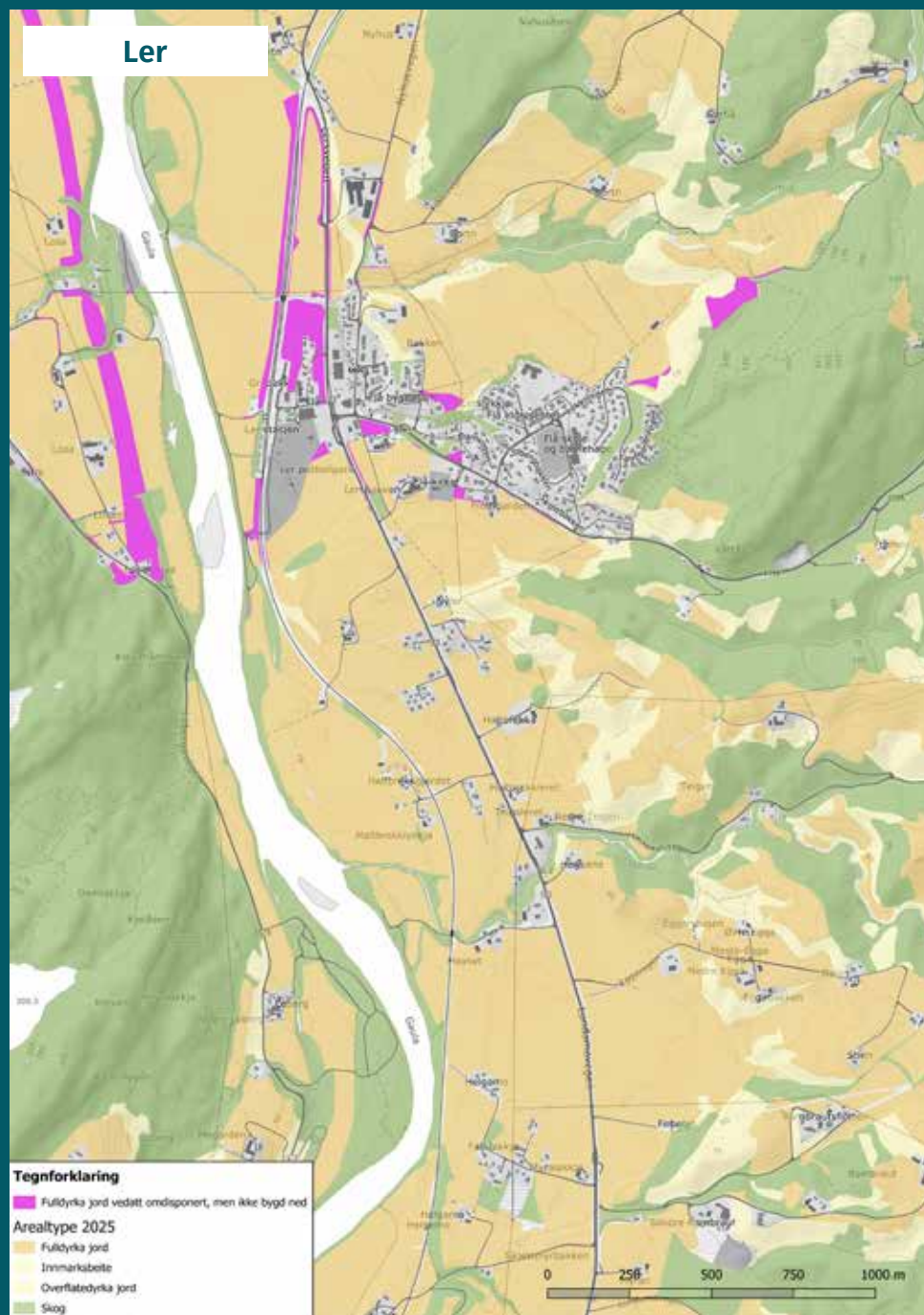
- 2016-2022
Fulldyrka jord bygd ned
- 2006-2016
Fulldyrka jord bygd ned

Arealtype 2022

- Fulldyrka jord
- Overflatedyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog
- Vann
- Andre arealtyper

Kilde: Nibio.no

Nydyrking

I Trøndelag var areal godkjent for nydyrking nesten tre ganger så stort som omdisponert areal i perioden 2013-2019, men det er stor kvalitetsforskjell mellom tapt og nytt areal. 73 % av det dyrkbare arealet i Trøndelag er i klimasoner som er uegnet for matkorndyrking.

I femårsperioden (2020-2024) er det godkjent til sammen 657 daa nydyrking i kommunen med følgende fordeling på klimasonene:

Høyde over havet	< 70 meter (matkornsone)	70 – 170 meter (førkornsone)	170 – 300 meter (grassone)	>300 meter (grassone)
Godkjent dekar	44,6	30	268	314,5
Godkjent i %	7	4	41	48

Nedbygd dyrka jord kan derfor i liten grad erstattes ved nydyrking, men nydyrking er likevel viktig for den totale matproduksjonen.

I Norge er 35 % av det dyrkbare arealet myr, og i henhold til nydyrkingsforskriften § 5a er ikke nydyrking av myr tillatt. Kommunen kan i særlige tilfeller gi dispensasjon til nydyrking av myr ut ifra et konkret behov.

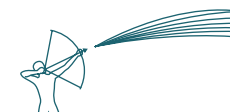

Av det dyrkbare arealet er 54 % skog og 40 % myr. Resten er fordelt på overflatedyrka jord, innmarksbeite og åpen fastmark.

I Melhus kommune er totalt nærmere 47 000 dekar dyrkbart ifølge følgende oversikt fra Nibio:

Sone	Dekar	%
Dyrkbar jord egnet til dyrking av matkorn	1 800	3,8
Dyrkbar jord egnet til dyrking av Fôrkorn	11 616	24,8
Dyrkbar jord egnet til dyrking av gras	33 383	71,4
I alt	46 799	100.0

Matjordplaner

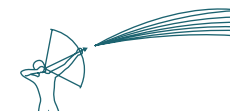

I regjeringens jordvernstrategi er jordflytting beskrevet som en siste utvei for å ta vare på matjord.

Samfunnshensyn tilsier at en noen ganger blir nødt til å bygge ned jordbruksareal, og samferdselsprosjekter byr på spesielt store utfordringer. De senere årene har det blitt mer og mer vanlig å kreve avbøtende tiltak som

Definisjoner

Matjorda	Organisk materiale dannet gjennom århundrer og utgjør vekstmedium for plantevekster.
Matjordlaget (A-sjiktet)	Topplaget og vanligvis ploglaget på ca. 20 cm, men tykkelsen kan variere.
Det temporære jordlaget (B-sjiktet)	Jordlaget under matjordlaget (A-sjiktet). Dette har viktig struktur, som er påvirket av biologisk aktivitet, tørke mm gjennom århundrer. Tykkelsen kan variere, men utgjør normalt 70 – 80 cm.
Undergrunnsjorda (C-sjiktet)	Jordlaget under B-sjiktet og er lite påvirket gjennom tidene.
Jordflytting	Flytting av alle tre jordlagene (A-, B- og C-sjikt) til nytt jordbruksareal som fra før verken er dyrka eller dyrkbart.
Jordforbedring	Tilføring av masser for å forbedre eksisterende jordbruksareal.
Flytting av matjord	Flytting av bare topplaget (A- sjiktet)
Matjordplaner	Plan for å ta vare på hele jordressursen, som omfatter flytting av ett, to eller tre jordsjikt.

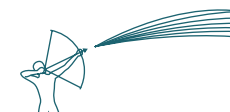
jordflytting der nedbygging ikke kan unngås. Matjordplaner skal være en naturlig del av reguleringsplaner og byggesøknader, og de fleste utbyggere og kommunale saksbehandlere setter nå matjord på dagsordenen i utbyggingssaker. Fylkeskommuner og kommuner lager jordvernstrategier, og utarbeider veiledere og kravspesifikasjoner til bevaring av matjord.

Statsforvalteren har utarbeidet en veileder til matjordplaner i Trøndelag.

Udyrka rene overskuddsmasser anses uavhengig av jordflytting som en ressurs og et potensial som kan komme landbruket til gode til nytt jordbruksareal eller til jordforbedring. Utnytting av «rene jordmasser» til oppfylling til nytt jordbruksareal og jordforbedring, er uten tvil en meget samfunnsnyttig bruk. Her vises det til «Veileder om rene jordmasser i Trondheimsregionen».

Nedbygging av jordbruksareal innebærer at jordbruksareal går ut av bruk, men at det er verdifulle jordressurser som kan gjenbrukes annet sted til fortsatt jordbruksproduksjon. I de senere årene er det rundt omkring i landet foretatt en del jordflytting som avbøtende tiltak i utbyggingssaker

med varierende resultat. Riktig gjennomføring er avgjørende for resultatet. Erfaring viser at mangel på fagkunnskap om jord ofte går igjen hos utbyggere og hos entreprenører i tillegg til ulike motiver fra grunneiere. Oppfølging og kontroll fra kommunene er også ofte mangelfull i mangel på ressurser og tilstrekkelig fagkunnskap. Endelig resultat har ofte blitt tilfeldig og opp til den enkelte entreprenør eller maskinfører.

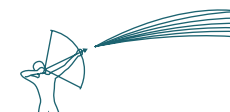
NIBIO har utarbeidet en veileder «Planering og jordflytting» med nøye beskrivelse om hvordan jordflytting skal utføres.

Det er mulig å flytte de aller fleste typene jordsmonn til nye arealer, men ofte vil utfordring være å finne lokaliteter i samme klimasone som fra før verken er dyrka eller dyrkbar. I tillegg skal mange viktige hensyn vurderes, blant annet grunnforhold og mulig rasfare, naturmangfold, kulturlandskapshensyn, mulige kulturminner og konsekvenser for vannmiljø.

Fra slutten av 1950-tallet har det foregått mye planering av dyrkajord for å gjøre brattlendt jord egnet til maskinell drift. Dessverre er mye god matjord, som er dannet gjennom århundrer, ikke ivaretatt ved planering og ligger dypt i fyllinga for å spare kostnader. Konsekvensene av dette ble dårligere struktur og dårligere avlinger. Gjennom utbygging er også mye god matjord sløset bort.

Utbyggingspresset i Melhus kommune er i hovedsak knyttet til de lavereliggende områder langs Gaula, som samtidig utgjør de aller beste jordbruksarealene i den beste klimasonen egnet til dyrking av matkorn, kartlagte

naturtyper og vannområder. Lokalisering av områder egnet til jordflytting i denne klimasonen byr på utrolig store utfordringer spesielt på grunn av terrengforholdene, vannhensyn, kartlagt naturmangfold og grunnforhold. Krav om jordflytting bør tas inn i kommuneplanens arealdel der dette er aktuelt, med krav om detaljerte føringer og utredninger som del av reguleringsplan.

Landbruket i Melhus kommune

Melhus kommune er den 6. største jordbrukskommunen i Trøndelag med sine 73 465 dekar jordbruksareal fordelt på 803 landbrukseiendommer og 243 jordbruksforetak. Leiejordsandelen er på 44 %. Om lag 200 årsverk eller 5 % er sysselsatt i primærnæringen. Verdiskapning i primærnæringen er på 140 mill. kroner i tillegg til tilskudd over jordbruksavtalen på ca. 100 mill.

Kommunens totale areal er 693 871 dekar med følgende fordeling:

Arealtype		Dekar	%
Fulldyrka	67 030		10,6
Overflatedyrka	490		
Innmarksbeite	5 945		
Sum jordbruksareal		73 465	
Skog		402 908	58,1
Bebyggelse / samferdsel		15 354	2,2
Annet markslag		202 140	29,1
Ikke kartlagt		4	0,0
Sum		693 871	100,0

Kilde: NIBIO, arealbarometer for Melhus.

Ifølge søknad PT er jordbruksarealene i kommunen brukt slik i 2024:

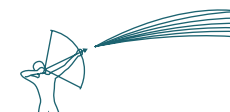
Jordbruksareal	I drift	Ute av drift
Fullldyrka og overflatedyrka jord til slått og beite	30 773	4 410
Innmarksbeite	3 999	1 946
Kornvekster	31 774	
Potet	490	
Grønnsaker	71	
Frukt og bær	2	
Fullldyrka og overflatedyrka jord ute av drift	4 410	

Brukerne i Melhus kommune har i 2024 leid 2137 daa mer jordbruksareal fra andre kommuner enn det som ble bortleid til andre kommuner.

Egnethet av den fullldyrka jorda

Egnet til matkorn	16 250 daa
Egnet til fôrkorn	31 597 daa
Bare egnet til grovfôr	19 183 daa
Sum fullldyrka jord	67 030 daa

Dyrkingsforholdene i kommunen er delvis svært gunstige, ettersom det dyrkes korn på nære halvparten av arealet, mens det er bare en tredjedel i både Trøndelag og landet for øvrig. De mest produktive jordbruksarealene ligger i dalbotnen langs Gaula fra Lundamo og nordover til Gaulosen og Trondheim kommune er i all hovedsak velegnet til produksjon av matkorn og andre klimakrevende vekster på grunn av jordkvaliteten og den gode klimatiske beliggenheten. Derfor er området også meget velegnet til dyrking av poteter, grønnsaker, urter, frukt og bær. Dette dreier seg om ca. 25 000 daa, som utgjør ca. 1/3 av kommunens jordbruksareal. Disse arealene er i hovedsak matkornarealer av nasjonal verdi og avsatt som spesielt viktig i kart over kjerneområder landbruk.

Resten av jordbruksarealene ligger i dalsidene og videre utover inntil 420 meter over havet. Disse arealene utgjør nærmere 50 000 daa med varierende topografi, arrondering og jordkvalitet. Av disse arealene er ca. 5 000 daa overflatedyrka og innmarksbeite. Dalsidene er ofte bratte og vanskelige å utnytte maskinelt, men de utgjør frodige beiter som kan produsere mat.

Utnytting av beiteressurser i utmark er meget viktig, men knyttet til store utfordringer med tanke på gjerdehold, rovdyr og løshunder.

Melk- og kjøttproduksjon er viktige produksjoner, som kan drives i hele kommunen.

Melkeproduksjon har størst økonomisk betydning i landbruket i kommunen. I 2023 var den samla melkeleveransen i kommunen 6,4 mill. liter basert på ca. 1100 melkekyr fordelt på 37 melkeprodusenter. Melkeleveransen var den samme som i 2018 til tross for 7 færre melkeprodusenter og 50 færre melkekyr. I 2024 var melkeleveransene i Melhus på ca 6,9 mill liter, omtrent like høgt som i 2005.

Kjøttproduksjon basert på ammekyr har holdt seg stabil de siste 5 årene med i overkant av 700 ammekyr fordelt på 37 produsenter. I 2023 var det totalt ca. 4500 storfe og slakteleveranse på 358 tonn, som er en reduksjon på 5 % fra 2018. Etter 2004 er slakteleveransen redusert med ca. 12 %, mens den i de sammenlignbare kommunene Stjørdal og Trondheim er redusert med henholdsvis 15 og 62 %.

I 2024 er det 1780 voksne sauer fordelt på 25 bruk, mens det i 2018 var 2200 sauer fordelt på 33 bruk. Slakteleveransen var i 2023 på 36 tonn, som er en reduksjon på 35 % fra 2018 og 25 % reduksjon fra 2004.

Svineholdet i kommunen er av helt ubetydelig omfang, til tross for at det er mye korndyrking i kommunen. Melhus er den 4. største kommunen i Trøndelag når det gjelder produksjon av slaktekylling. Årlig leveranse av slaktekylling var i 2023 på 4000 tonn, som utgjør 11 % økning fra 2018 og tre ganger så mye som i 2004. Eggproduksjon drives i 2024 på 9 bruk med til sammen ca. 23600 verpehøns. Samla leveranse av egg var i 2023 på ca. 280 tonn og som 5 år tidligere.

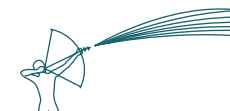
For å brødfø kommunens egne innbyggere, er det behov for å dyrke matkorn (i all hovedsak hvete) på ca. 5 500 daa, om 50 % av avlinga godkjennes som matkorn. Dette betyr at det må dyrkes 8 ganger så mye hvete som de siste årene.

I kommunen dyrkes korn på ca. 33 000 dekar hvert år, og årlig kornleveranse har de senere årene vært rundt 12 mill. kilo (86 % bygg, 12 % havre og 2 % hvete). Det er viktig å være klar over at dyrking av både matkorn og fòrkorn er overmåte viktig for å øke selvforsyningsgraden i landet og dermed redusere dagens behov for import av korn til matkorn og til kraftfòrindustrien. Mesteparten av jordbruksarealene egnet til maskinell drift opp til 70 meter

over havet anses i grove trekk egnet til matkorn, mens resterende opp til 180 meter over havet anses egnet til dyrking av fòrkorn.

Potetdyrkinga er redusert fra 600 daa i 2018 til 420 daa i 2024. Da ble det dyrket grønnsaker på ca. 95 daa, som var en økning fra 2018. Bær- og fruktproduksjonen er uvesentlig.

Sett i forhold til innbyggernes behov og mulig produksjon burde det i kommunen vært 260 daa grønnsaker, 200 daa bær og 200 daa frukt.

Landbrukets utfordringer

Utviklingen av landbruksproduksjonen i kommunen er et resultat av landbrukspolitikken over lang tid med effektivisering og rasjonalisering. Generelt er det en strukturendring i produksjonene mot færre og større bruk med stadig økt leiejordsandel. Konsekvensene er blant annet større transportkostnader og til dels lite tilgjengelig areal for god utnyttelse av husdyrgjødsel.

Det er et stort behov for investeringer i driftsbygninger i kommunen for at produksjonen skal fortsette og utvikle seg og spesielt kravet om løsdrift for storfe fra 2034. Dette er omfattende investeringer som krever mye av brukere og alle rådgivere rundt bonden. Tilgang på kapital og lønnsomhet vil være avgjørende svært viktig framover.

Kommunene forvalter en rekke økonomiske og juridiske virkemidler rettet mot landbruket (lovpålagte oppgaver).

Dette er i utgangspunktet virkemidler stilt til rådighet over jordbruksavtalen via en rekke statlige vedtak i Storting og departement, samt fra regionale myndigheter. Her ligger det et lite skjønnsrom for kommunene i forvaltningen. Dette skjønnsrommet må synliggjøres, slik at landbruksnæringen er klar over hvilke prioriteringer og avveininger som kan forventes i samgangen med kommunen som offentlig myndighet. Derfor er det viktig at kommunene aktivt informerer om ordningene til sine brukere, slik at berettigede midler kan nyttes.

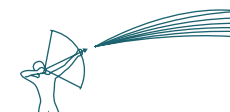
Kommunenes arealpolitikk påvirker også landbruksnæringa, som er arealavhengig i sin produksjon. Her må politikerne bevisstgjøres, slik at de har innsikt i hvilke konsekvenser ulike vedtak kan få for mulighetene for framtidig matproduksjon. Eksempler på slike saker er boplikt, driveplikt, fradeling av boligtomter, vilkår for

konsesjon, deling og omdisponeringa av dyrkajord. I tillegg bør kommunene være pådrivere og legge til rette for å øke aktiviteten og innsatsen på områder innen landbruket som har utfordringer. Dette må være i samarbeid med landbruket og landbrukets organisasjoner, rådgivningstjenester og bidra til at landbruket når sine mål. Slike tiltak må også synliggjøres, slik at våre politikere kan prioritere ressurser til dette i kommunen.

I Melhus er det behov for en innsats mtp økt utnyttelse av beiteressurser på innmark og i utmark, lokal mat - og reiselivssatsinger, rekruttering og kompetansesikring i landbruket, samt en økt innsats i arbeidet med klimautfordringene for landbruket.

Mål for jordvernet i kommunen

Hovedmål

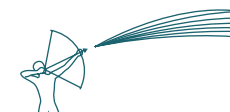
Melhus fører en framtidsrettet arealpolitikk, som fremmer matsikkerhet og som ivaretar dyrka og dyrkbar jord som grunnlag for matproduksjon i et langsiktig perspektiv.

Delmål og strategier

1. Informasjon om jordvern, matsikkerhet og beredskap

- 1.1 Skape stor forståelse blant utbyggere, politikere og administrasjon om hvor viktig jordvern er med tanke på beredskap og matsikkerhet i fremtiden.
- 1.2 Øke kompetansen om jordvern i alle ledd – kommuneadministrasjon, politikere, næringsliv inkludert landbruket samt befolkningen generelt.
- 1.3 Bevisstgjøring av hvor viktig matsikkerhet og beredskap er i fremtiden i forhold til dagens lave selvforsyningsgrad og sårbarheten ved import.

2. Dyrka og dyrkbar jord – ressursoversikt

2.1 Jordbruksarealer som søkes omdisponert skal vurderes og graderes særskilt med tanke på produksjonspotensial og egnethet til de ulike vekster.

2.2 Nullvisjon for omdisponering av fulldyrka jord velegnet til produksjon av matkorn (vanligvis <70 meter over havet) og fòrkorn (vanligvis <200 meter over havet).

2.3 Planering bør vurderes der det er muligheter til vesentlig forbedring av arrondering og muligheter for å nytte arealet til korndyrking.

2.4 Kommunen må være bevisst sitt ansvar for å nå det nasjonale jordvernmålet.

2.5 Passivisering av jordbruksdrift og jord ute av drift er potensial for matproduksjon og skal ikke være argument for omdisponering.

2.6 Jordbruksområdene i kommunen klassifiseres etter faktisk egnethet til dyrking av matkorn, fòrkorn og grovfòr. Det presiseres at dyrking av både matkorn og fòrkorn øker selvforsyningen og reduserer behovet for import.

2.7 Det må oppfordres i større grad til makeskifte og jordskifte for å forbedre arrondering av dyrka- og dyrkbar jord.

2.8 Det er viktig å bevisstgjøre at god agronomi og god jordbruksdrift er grunnleggende viktig for jordvern. Drenering, kalking mm skal vurderes som forbedring av jordbruksarealer, da dette handler om nødvendige agronomiske tiltak. (Jordhelse).

3. Arealforvaltning og saksbehandling

3.1 Arealutviklingen i kommunen skal skje gjennom gode planprosesser.

3.2 Kommuneplanens arealdel er kommunens viktigste styringsredskap i arealforvaltningen.

3.3 Utarbeide årlig arealregnskap for omdisponering av dyrka og dyrkbar jord og faktisk nedbygd areal. Disse tallene må synliggjøres i kommunens årsmelding. Dette gir god oversikt over arealbruken.

3.4 Dyrka arealer som tidligere er avsatt til utbygging bør vurderes tilbakeført til LNF-formål ved rullering av kommuneplanens arealdel.

3.5 Kommunen skal følge opp ulovlig omdisponering bakeføres til landbruk, når det er gitt midlertidig omdisponering til andre formål. Det samme gjelder jordbruksarealer som er omdisponert til andre formål uten at det er gitt samtykke. Areal som er klassifisert til andre formål uten å være omdisponert må følges opp.

3.6 Samlede virkninger av eksisterende og planlagt arealbruk skal vektlegges.

3.7 Melhus kommune skal utarbeide og vedlikeholde en oversikt over aktuelle mottaksarealer for jordflytting.

3.8 Sikre effektiv arealbruk på utbyggingsarealene

3.9 Kommunen skal veilede om og ta i bruk «Veileder til matjordplaner for Trøndelag» til bruk i utbyggingssaker.

3.10 Ved realisering av byggeprosjekter og reguleringsplaner som berører dyrka jord, skal det stilles krav om matjordplan som sikrer at matjordlaget og underliggende lag brukes så optimalt som mulig. Dette vil si oppfylling av områder for nytt jordbruksareal, nydyrking eller forbedring av annen dyrka jord der dette kan dokumenteres. Alternative løsninger skal alltid vurderes ved omdisponering av dyrka- og dyrkbar jord.

3.11 Når omdisponering av fulldyrka og dyrkbar jord er tvingende nødvendig, skal jordflytting i utgangspunktet skje. Jordflytting betyr flytting av alle jordsjikt som er nødvendig for å etablere nytt jordbruksareal i samme klimasone på areal som fra før verken er dyrka eller dyrkbar, jfr. veileder om jordflytting fra NIBIO. Det skal framlegges fullstendig plan for jordflyttinga utarbeidet av fagkyndig kompetanse. Krav til fagkyndig kompetanse må også gjelde for de ansvarlige prosjekterende og utførende når det søkes IG.

3.12 Kommunegrensene må ikke være til hinder for jordflytting eller jordforbedring.

3.13 God samhandling i arealsaker imellom landbruksforvaltningen og plan- og byggesak i kommunen. Behov for høy kompetanse blant plan- og byggesaksbehandlere, jfr. nasjonal jordvernstrategi.

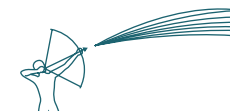

4. Driveplikten – jord ute av drift

- 4.1 Kommunen skal registrere alt jordbruksareal ute av drift og følge opp driveplikten av alle drivverdige jordbruksarealer.
- 4.2 Kommunen må stimulere til at jordbruksarealer ute av drift og uegnet til maskinell drift nyttes til beitebruk eller annen egnet landbruksproduksjon.
- 4.3 Små jordteiger må ses i sammenheng med tilgrensende jordbruksarealer uavhengig av eiendomsgrensene.
- 4.4 Tungdrevne jordbruksarealer ute av drift kan gi muligheter til økt matproduksjon som kolonihage, parsellhage, andelshage, markedshage og urbant landbruk.

5. Landbrukets egen nedbygging

- 5.1 Dyrka jord må ikke tas i bruk til nye landbruksbygg uten at alternativ plassering er vurdert av eier og av landbruks- og byggesaksavdelingen i kommunen.
- 5.2 Det må påses spesielt at arealer omkring driftsbygninger og gårdstun ikke tas i bruk til andre formål enn landbruk uten at det er gitt samtykke, jf. søknadsplikten etter jordloven og etter plan- og bygningsloven.

6. Nydyrking

- 6.1 Nydyrking er godt bidrag for å øke matvaresikkerheten og selvforsyningen i framtida.
- 6.2 Nydyrking er godt bidrag til aktiv landbruksdrift og kan være meget positivt med tanke på utfordringer knyttet til leiejord, transport og bruk av husdyrgjødsel.

7. Verdsette aktiv jordbruksdrift

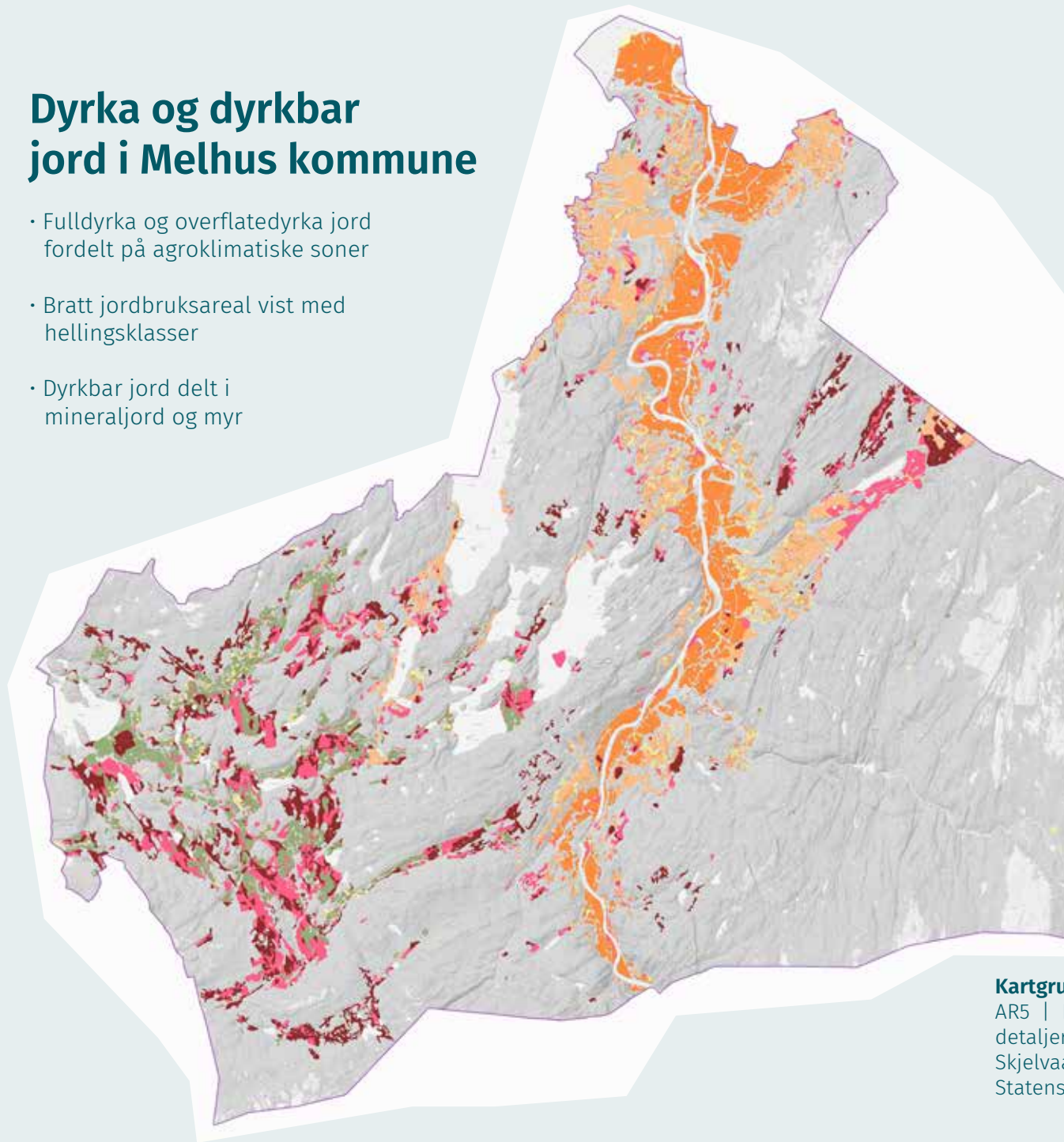
- 7.1 Aktiv jordbruksdrift er det beste jordvernet og bidrar til matproduksjon i hele kommunen.
- 7.2 Kommunen skal bidra med informasjon, slik at landbrukets utøvere kan nyttiggjøre seg de økonomiske midler de er berettiget til.
- 7.3 Bruksrasjonalisering må vurderes for å styrke aktiv jordbruksdrift og redusere leiejordsandelen.
- 7.4 Leiejord bør være mest mulig kortreist med tanke på drift, miljø og klima.
- 7.5 Stimulere til drenering av dyrkajord, til vårpløying i stedet for høstpløying, til bruk av fangvekster og andre tiltak som hindrer jorderosjon og bygger jordfruktbarhet. Jord i god hevd er en forutsetning for sikker og god matproduksjon.
- 7.6 Utnytte de muligheter som arealene og jordbruket i kommunen gir til å øke selvforsyningen og matvaresikkerheten.

Dyrka og dyrkbar jord i Melhus kommune

- Fulldyrka og overflatedyrka jord fordelt på agroklimatiske soner
- Bratt jordbruksareal vist med hellingsklasser
- Dyrkbar jord delt i mineraljord og myr

Tegnforklaringer

 Kommunegrense

Fulldyrka og overflatedyrka jord agroklimatiske soner

 Matkorn

 Fôrkorn

 Grovfôr

 Innmarksbeite

Helling på jordbruksareal

 Helling mellom 1:5 og 1:3

 Helling over 1:3

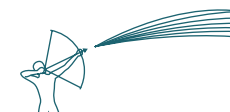
Dyrkbar jord

 Dyrkbar mineraljord

 Dyrkbar myr og torvmark

Kartgrunnlag:

AR5 | Dyrkbar jord | Digitalt markslagskart | Nasjonal detaljert høydemodell | Agroklimatiske soner, basert på Skjelvaag (1987) og tilrettelagt av NIBIO | Bakgrunnskart: Statens kartverk | Rettigheter: Norge digitlat, NIBIO

Jordvernstrategien 2025-2040

MELHUS
KOMMUNE

Alle skal ha mat